

Povzetek iz knjige: Bertelj Logar: Vsaka vas ima svoj glas 7: Libeliče-1994 (Opomba: Knjiga časovno zajema podatke do svoje izdaje leta 1994).

Razvoj šolstva v Libeličah

Ustanovitev osnovne šole v Libeličah

Prvi poskusi ustanovitve osnovne šole v Libeličah so bili leta 1811. Župnik Jožef Špek je v treh vaseh in 82 gospodinjstvih naštel 39 otrok, ki bi bili v šoloobvezni starosti. Ostalih otrok občine Libeliče, ki so stanovali v 6 naseljih in 97 gospodinjstvih izven vasi, pa je bilo 73. Ker pa mežnarija - majhna lesena kašča s črno kuhinjo - ni bila primerna ne za učiteljsko stanovanje in ne za pouk, do ustanovitve šole tedaj ni prišlo.

Potem gubernialne odredbe z dne 28.1.1818 (štev. 1653) je bila ukazana ustanovitev šole. Posestnica libeliškega grada Katarina Holzer je dala sobo v drugem nadstropju na razpolago, kjer je tudi učitelj imel svoje stanovanje, ampak samo, dokler se ne bi našla druga rešitev. Leta 1824 je bilo 70 šoloobveznih otrok. Ker pa večina občanov ni bila v stanju plačati šolnine, se je stvar zavlekla (Singer 1983:158).

Mesto učitelja, organista in mežnarja je bilo razpisano do 1. marca 1826, nastavljen pa je bil s 1. aprilom 1826 provizorični učitelj Anton Lepušic. Treba je bilo poiskati primerne prostore za pouk in stanovanje za učitelja v vasi sami.

Medtem je šola moralno propadala, starši šolnine niso mogli plačevati, nakar so jih eksekutirali; to je povečalo sovražstvo proti učitelju in šoli. Anton Lepušic je moral šolo menjati. Provizorični učitelji so se izmenjali letno: Peter Partl, Anton Kropivšek, Janez Oitz, Valentin Glinšek in Martin Lanner. Pouk se je vršil še vedno v pisarni graščine, ki je danes onkraj meje. Šolo je obiskovalo leta 1834 pa le še 10 otrok.

Leta 1835 so dogradili prizidek k mežnariji in odslej se je pouk vršil tu (ostanki prizidka). Poučeval je Jakob Krainigg (z ženo Elizabeto), ki je skoraj 20 let bil v fari tudi mežnar in organist. Po njegovem odhodu so nekaj časa soupravljali šolo učitelji iz Dravograda: Janez Valentinič, Franc Šupnik in Franc Stökl. Leta 1868 so Libeličani dobili učitelja Janeza Krainca, štiri leta pozneje je Šimon Richter, leta 1874 pa Jernej Laušeger učil otroke.

Leta 1877 so odkupili staro kmečko hišo pri pd. Peserlu (stara šola) in jo preuredili v šolske namene. Leta 1879 je postala šola dvodelna, dobili pa so tudi prvega šolanega učitelja. Priselil se je Matija Mencin z ženo Nežo, roj. Pogačer v Libeliče in ostal tu do svoje smrti leta 1929; bil je trikrat poročen. Njegov sin Rudi (1879-1968) je postal pozneje po očetu učitelj in pomemben šolnik. Šolski okoliš je bil velik, segal je preko Ivnika, Potoč, Podloga do Suhe. Šoloobveznih otrok je bilo 180, vendar je bil šolski obisk le 50%. Vzdrževalec šole je bil Krajni šolski svet Libeliče z izvoljenim odborom.

Leta 1906 so začeli graditi sedanje šolsko poslopje in jeseni 1908 je bila nova šola slovesno odprta in predana namenu.

Ureditev, h kateri so tudi Sušani prispevali, je stala mnogo denarja (26.000 kron). Dne 4.2.1911 števil. 5 str. 31 najdemo v Miru sledeče poročilo:

Libeliče. Slavna „Hranilnica in posojilnica“ na Suhi je poslala lepo darilo 100 kron za našo šolo. Iskreno zahvalo izreka za to blagodušno darilo Krajni šolski svet Libeliče.

M.Kramer, načelnik, J.Srebotnik, nač. nam., B.Vernekar, odbornik.

Po prvi svetovni vojni je postala šola zaradi zmanjšanega šolskega okraja spet dvoodelčna, za šolskega upravitelja pa je bil imenovan 1.10.1922 Ivo Močnik. Dal je vpeljati v šolo elektriko, zgradil vrt, nasadil drevesnice, zgradil gnojno jamo in napravil čebelnjak. Leta 1930 so zgradili šolsko drvarnico in uredili šolsko igrišče. Šola je imela 3 oddelke s 6 razredi. Z ženo Mileno sta bila gonilna sila šolskega, gospodarskega in kulturnega napredka v Libeličah. Leta 1941 je bil Ivo Močnik izseljen v Srbijo (glej spomine njegovega učenca Franca Srebotnika iz Raven na Koroškem).

Pod Hitlerjem so potoško in libeliško šolo združili (en šolski okoliš) in novo uredili prostore za 3 oddelke z ok. 200 učenci. Kopalnico so uredili v predprostoru k kuhinji, vodo vpeljali v kuhinjo in stranišče (toda brez odtoka!), drvarnico prestavili ter nasadili 30 grmov ribeza na šolskem vrtu. Libeliški šolski vrtec je bil v karavli. Poučni jezik je bil nemški. Učile so predvsem ženske.

Po osvoboditvi se je Ivo Močnik vrnil v Libeliče. Šola je imela 3 oddelke in 6 razredov, pozneje dva oddelka in pet razredov, od ok. 1954 naprej pa 8 razredov.

Leta 1958 so uredili v kleti mlečno kuhinjo, malo pozneje na podstrešju kabinet za učila. Pomladi leta 1971 so vpeljali angleška stranišča in centralno kurjavo, leto navrh pa so v vseh učilnicah naredili nove pode, v gornjih so položili parket, v spodnjem pa linolej. Kljub temu je bila osnovna šola Libeliče s 1. septembrom 1973 združena s centralno šolo občine Dravograd, višji razredi (5.-8.) pa prešolani v Dravograd. Tja je šla učiteljica Irma Knez. Na šoli v Libeličah je ostalo le 33 učencev in število je stalno padalo. Leta 1982 so vzdali nova okna, vodenje podružnice pa je prevzela - po upokojitvi Viktorije Kos - Irma Knez. Leta 1994 je obiskalo libeliško šolo 23 otrok v štirih razredih. Poleg voditeljice podružnice uči tam še Mira Pšeničnik (roj. Raško).

Učni dosežki in delovne osnove do 2. svetovne vojne

Na podlagi šolske kronike je izdelala gospa Irma Knez zgodovino Osnovne šole Libeliče. O razvoju in delovanju piše sledeče: „Pod Avstro - Ogrsko oblastjo se je vršil „utrakvistični“ pouk pretežno v nemškem jeziku, le 1. razred se je učil v materinem jeziku, višji razredi pa so imeli tedensko po 1 uro slovenščine. Po vsej verjetnosti so takrat le maloštevilni Libeličani redneje obiskovali šolo. Staršem in otrokom se ni zdela prav nič važna. Nepismeni ali slabo pismeni starši so otroke usmerjali v fizično delo, ne pa v nadaljnje šolanje po končani štiriletni šoli.

Pri šolskem delu niso imeli nikakršnih učnih pripomočkov, nobenih knjig, orodij za praktično delo, za pisanje so uporabljali tablico in kamenček. Le postopoma, kolikor je dopuščal šolski proračun (ki pa je bil skromno odmerjen), so nabavljali najnujnejša učila in knjige. Včasih so brali samo šolske in mašne knjige, le nekateri tudi Mohorjeve.

L. 1922, ko so prišle Libeliče pod Jugoslavijo, je postala šola povsem slovenska. Pouk je bil bolj praktičnega značaja, upismenjevanja in osnovnega računanja. Učitelja Ivo in Milena Močnik sta uvedla vrtnarski in ročnodelski krožek in načrtno sta razvijala šolsko gospodarstvo in kmetijsko vzgojo. Gospa Močnik je vodila ali organizirala razne tečaje za dekleta (šiviljski tečaj, gospodinjski tečaj, ročnodelski itd.), medtem ko se je učitelj Močnik udejstvoval v političnem življenju kraja.

Velik poudarek je bil na telesni in verski vzgoji učencev (ustanovitev Sokolske čete). Toda ker ni bilo ustreznega telovadnega orodja in opreme, so ure telesne vzgoje izkoristili raje za delo na šolskem vrtu in v sadovnjaku. V zimskih mesecih so sicer telovadili v spodnjem razredu, toda tam sprva ni bilo peči, manjkale so šipe v oknih, velik del razreda pa je zasedel oder.

Bolj redna je bila verska vzgoja župnika Antona Vogrinca. Vsako leto je bila pred začetkom pouka maša. Verske vaje so se vršile ob nedeljah in praznikih, vsak petek pa so bile šolske maše, ki so se začele v mesecu maju. Konec junija se je vršilo spraševanje otrok v znanju iz verouka, kar je opravil prošt iz Dravograda. Učenci so se morali udeležiti obvezno dveh procesij.

Pouk je trajal od septembra do konca junija in sicer celodnevno od 9 do 15 ure. Obisk je bil povprečno 70%. Pouka prosti dnevi so bile - poleg počitnic - nedelje in četrtki ter prazniki in spominski dnevi: Marijin praznik (8.9.), Vsi sveti (1.- 2. 11.), Dan ujedinjenja (1.12.), Marijin praznik (8.12.), Kraljev rojstni dan (17.12.), Božič (24.12. - 10.1.), Sv. Sava (27.1.), Štrossmajerjev dan (4.2.), po prvem polletju (1. - 4.2.), Sv. Jožef (19.3.), Verske vaje (23.3.), Marijin praznik (4.4.), o Veliki noči 6 dni, Vnebohod, Binkošti in Telovo, Sv. Alojzij (21.6.) in Vidov dan (28.6.).

V šolskem letu 1925/26 so prešli na dopoldanski pouk, pouka prosti četrtki so se ukinili. V šolskih letih 1927-29 so počitnice trajale 3 mesece, pouk se je začel s 1. oktobrom. Tak razpored je veljal le za občine s pretežno kmečkim prebivalstvom.

Pred pričetkom druge svetovne vojne (31.3.1941) je bila šola dvooddelčna, vpisanih je bilo 109 otrok. Knjižnica je štela 1055 knjig - učiteljska 450, šolska 450 in mladinska 280. Zlasti v zadnjih letih pred vojno so dijaki in akademci „Akademske podružnice“ poskrbeli za porast dobrih knjig. Šolski prostori so bili dobro urejeni, pisarna z arhivom od leta 1825, pisalni stroj, precejšnja zbirka učil, orodja, zemljevidi, slike, vodovod, elektrika, primerne zaloge (za primer vojne).

Nemci oz. okupatorski učitelji so naše otroke dali v nižje razrede, s pomočjo avstrijske dece (ordnerji) pa so jim vbijali nemščino. Ivo Močnik piše v šolski kroniki:

„Po precej vljudnem in strpnem postopku v začetku, je nemška šola pritegnila vajeti s psovkami, tepežem in zapiranjem. „Ordnerji“ iz soseske šole, čeprav v manjšini, so prevzeli nadvlado in diktirali domačim otrokom. Slovenski dečki so šolo „štrajkali“, ostali so doma. V zadnjem razredu so bile skoraj same deklice. Šolski obisk je bil zelo nizek, povprečno od 50% - 60%.“ „Uničen je bil komplet šolski arhiv, knjige, izropana vsa imovina družine Močnik. Prav tako je leta 1943 izbruhnil v župnišču požar, ki je uničil veliko število knjig Ljudske knjižnice“ (Iz: Šolska kronika Libeliče).

Šola v povojnem obdobju

„Po osvoboditvi je ljudska oblast poslala v Libeliče tri mlade učiteljice, ki so pričele s poukom konec junija 1945“, piše Irma Knez. „Pouk je bil usmerjen v preobrazbo šolske mladine na slovenski jezik (pisanje in osnovna slovnica), računstvo, zgodovino in petje. Šola je bila 4-razredna. Poudarek je bil na Narodno-osvobodilni borbi (NOB). Razvrstitev skupaj 124 otrok leta 1945/46 po razredih je bila naslednja:

I./1. razred (24 dijakov)

I./2. razred (20 dijakov) - vodila Olga Večej

II./3. razred (20 dijakov)

II./4. razred (23 dijakov) - vodila Milena Močnik

III./5. + 6. razred (37 dijakov) - vodil Ivo Močnik

Razvrstitev po oddelkih ni bila vezana na starost, temveč na sposobnost učencev. Tako je bilo v I. oddelku le 16 novincev, ostali pa so bili ponavljalci in manj nadarjeni otroci. V II. oddelku so bili starejši učenci, po večini umsko povsem zaostali, v poprečju nič boljši od 1. in 2. razreda. Bolj nadarjeni učenci, ki so kazali napredek, so tvorili III. oddelek. Ni bilo nobenih čitank, brali so „Ciciban“ in „Pionir“, za pisanje pa sta služila le kreda in tabla.

Nadzor nad šolo je imel Krajevni ljudski odbor (KLO), prosvetni referent KLO-ja je bil Pšeničnik Florjan. S šolsko imovino je razpolagala šola sama, tako da so dohodki od gozda omogočili saniranje izdatkov za kurjavo in najnujnejše nabave. Višje oblasti (občinski lj. odb.-OLO) niso posegale v delokrog tukajšnje šole, razen plačevanje učnih moči. Najnujnejša opravila so opravili udarniško, pa še tu je bilo težko najti ljudi.

V kulturne, zborovalne in prosvetne namene so uporabljali Cehnerjevo dvorano. Šolska mladina je opravljala družbeno koristno delo: pogozdovanje, pobiranje koloradskega hrošča, zlaganje šolskih drv v gozdu. Hribovski otroci pa so bili še vedno zanemarjeni. Upanje na izboljšanje je bilo v prevzgoji mladine. Šolski obisk je bil povprečno 75%. Še prva leta po drugi svetovni vojni si starši niso posebno želeli, da bi se njihovi otroci šolali naprej.

Po 37 letih službovanja je šel 16.1.1949 v upokoj Ivo Močnik. Ko je on prenehal z iniciativo, je prenehalo tudi ustvarjalno delo na vasi. Njegovi nasledniki so se usmerjali na svoje stroke in papirnato reševanje zadev, brez samoiniciative in vzpona k ustvarjanju.

Pozneje je prišla v Libeliče učiteljica Viktorija Mlaker, ki je prevzela tudi upraviteljske posle, ter kmalu nato še Alojz Kos. Šola je bila dvooddelčna in petrazredna. Vpisanih je bilo 92 otrok. Obisk pa je bil 91%, kar je bilo doslej največ. Ta dva učitelja sta se kmalu našla in prevzela Močnikovo dediščino s tem, da sta postala gonilna sila in duša vasi.

Nov zagon v izobraževanju mladine po l. 1950

Ker še vedno ni bilo dovolj izobraženosti, sta morala Viktorija in Lojze Kos povečini sama nositi breme gospodarskega in kulturno-prosvetnega razvoja vasi.

Na šoli so za šolsko mladino organizirali razne krožke: strelski, ročnodelski, sadjarsko-vrtnarski krožek, dramsko skupino, fizkulturni in literarni krožek. Vse te izvenšolske aktivnosti naj bi mladino še dodatno usposabljal za nagle spremembe v razvoju nove domovine.

Šola je postala „dvorazredna“, poučevalo se je pet razredov. 1., 2., 3. direktno, 4., 5. pa oddelčno. Na šoli je delovala mlečna kuhinja, uvedli so šolsko zavarovanje in pionirsko hranilnico. Ustanovila sta kulturno prosvetno društvo, ki deluje še danes in je obogatilo kulturno življenje na vasi s številnimi dobrimi igrami. Ustanovila sta šolsko sekcijo in izobraževalne tečaje (nižji in višji) za mladino, ki zaradi posledic okupacije ni bila zadosti izobražena. Na tej podlagi se je v zadnjih letih odnos Libeličanov do nadaljnjega šolanja bistveno spremenil. Če otroci sami ne kažejo želje, da bi se šolali, jih starši največkrat spodbujajo k temu.“

Razvoj šolstva pred in po združitvi šol

„V letu 1968/69 se formira Temeljna izobraževalna skupnost (TIS) s središčem na Ravnah“, piše Irma Knez naprej. „Ta je prevzela od občinskih skupščin skrb za financiranje in splošno materialno oskrbo šole. Tako je bilo možno uvesti v šolskem letu 1969/70 oddelek male šole, ki ga je vodila učiteljica oziroma otroški vrtec Viktorija Kos. V letu 1974/75 je v Libeličah pričel delovati otroški vrtec. Za vzgojiteljico je bila nameščena Danica Pšeničnik, pozneje poročena Rus. Na šoli so imeli za otroke malico in kosilo.“

Razpored dela pred odcepitvijo 5.-8. razreda - ki so jih preložili l.1973 v Dravograd - je bil naslednji:

1. in 2. razred - Viktorija Kos
2. in 4. razred - Mira Muri
3. in 6. razred - Irma Knez
4. in 8. razred - Lojze Kos

Na šoli je bilo tedaj 72 učencev, ki so jih poučevali pet dni na teden (od 1970/71 naprej), zimske počitnice so bile skrajšane na en teden, poletne pa so se začele 30. junija (prej 20. junija).

Ko so dne 20. oktobra 1978 Libeliče praznovale 70. obletnico šole, so ob tej priliki povabili vse učitelje, ki so kdaj delovali na libeliški šoli. (Milena Močnik, Sonja Škerbinjek, Silva Strgar, Majda Kobale, Branko Kobale, Karli Kovše, Mira Pšeničnik, Brigita Ferik in Olga Medved). Udeležili so se vsi še živeči prvi učenci nove šole iz šolskega leta 1908/09: Logar Ivan, Kristan Filip, Vernekar Marija, Ridl Ivan, Ring Marija, Ring Lizika, Hudej Ana. Gospa Viktorija Kos je za svoje pedagoško in kulturno delo prejela Žagarjevo nagrado.

Nove oblike dela in popestrena ponudba v najnovejši dobi

V šolo so pričeli uvajati nove oblike dela, pri katerih učenec ni več samo poslušalec, temveč aktivni iskalec nove snovi, učitelj pa postane le organizator novega učnega procesa, igra vlogo vzgojno pedagoške in kulturne narave. Za izvedbo novih načinov učenja morajo tudi učitelji hoditi na številne seminarje in aktivne. Lepe sadove rodi v zadnjih letih projektni pouk (Zimska praznovanja v času naših dedkov in babic, O obrtih v Libeličah nekoč in danes, ...).

Prostovoljne aktivnosti na šoli so: pevski zbor, dramsko recitatorska skupina, pionirska hranilnica, vrtnarski krožek, ročnodelski krožek, pionirska organizacija, poverjenik mladinskega tiska, tekmovanja v Veseli šoli, cicibanova bralna značka, Prežihova bralna značka (od 1968 naprej) in še kaj.

Vse te aktivnosti vodita in izpeljujeta Irma Knez, vodja podružnice Osnovne šole Libeliče, in Mira Pšeničnik, učiteljica. Za delovne akcije so si izbrali delo na kmetiji, pomagajo spravljati krompir in obirati jabolka. Poleg vseh šolskih obveznosti pripravljajo letno ok. deset proslav internega in javnega značaja. Tako postaja prebivalstvo kraja vse bolj izobraženo in sposobno vodenja društvenega in političnega življenja na vasi“ (napisala Irma Knez, Osnovna šola Libeliče).

Učitelji v Libeličah

Leto	Ime učitelja	Leto	Ime učitelja
1826/27	Anton Lepušic (70 otrok)	1945/46	Ivo Močnik in Milena Močnik in Olga Večej (124 otrok)
1827/29	Peter Partl	1946/47	Ivo Močnik in Milena Močnik
1829/30	Anton Kropivšek	1948/49	Jana Škerbinjek in Milena Močnik
1830/31	Janez Oitz	1949/50	Viktorija Mlaker in Milena Močnik
1831/32	Valentin Glinšek (10 otrok)	1950/51	Alojz Kos & Viktorija Mlaker-Kos (92 otrok)
1832/35	Martin Lanner	1955/56	A. in V. Kos in Silvija Glavica
1835/64	Jakob Krainig	1956/57	A. in V. Kos in Brigita Ferk
1864/65	Janez Valentinič	1958/59	A. in V. Kos
1867	Franc Šupnik	1959/60	A. in V. Kos in Majda Cebe
1868	Franc Stökl	1960/61	A. in V. Kos in Majda Cebe in Branko Kobale
1868/72	Janez Krainc	1961/62	A. in V. Kos in Karli Kovše
1872/74	Šimon Richter	1963/64	isti in Uršula Filer-Nabergoj
1874/75	Jernej Laušeger	1965/66	A. in V. Kos in Karli Kovše in Irma Knez
1875/07	Matija Mencin (1848?-1929) (180 otrok), nova šola, trooddelni pouk	1969/70	nov oddelek male šole
1907/19	Rudi Mörtl	1972/73	A. in V. Kos, Mira Pšeničnik in Irma Knez (72 otrok), višji razredi nato v Dravogradu
1919/20	Alojz Makarol in Julka Hribar	1973/74	A. in V. Kos (33 otrok)
1920/22	Urh Pečnik	1974/75	nov otroški vrtec, vodi ga Danica Pšeničnik-Rus
1922	Ivo in Milena Močnik	1977/78	Viktorija Kos in Irma Knez
1941	Ivo in Milena Močnik (109 otrok)	1982/83	Irma Knez in Mira Pšeničnik
1941/42	Sepp Jellen (200 otrok)	1993/94	Irma Knez in Mira Pšeničnik (23 otrok)
1942/43	Ilse Svetina in Helga Proksch in Johanna Wunder		
1943/44	Hedwig Muth in Gertrude Mochne in Johanna Wunder		
1944/45	Siglinde Podlesnik in Gertrude Granitzer in J.Wunder		
1945	Olga Večej in Silva Strgar in 3.uč.		

Zbral in slikovno opremil: Adrijan, 2026